

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-57-23>

УДК 657.1:338.51:658.14

Міненкова Наталя Володимирівна

магістр, спеціаліст вищої категорії,
підрозділ бухгалтерського обліку та аудиту,
Комунальний заклад

«Донецький обласний центр фінансово-статистичного моніторингу,
матеріально-технічного забезпечення закладів освіти»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-9675-7568>**Natalia Minenkova**

“Donetsk Regional Center for Financial and Statistical Monitoring,
Material and Technical Support of Educational Institutions”

МЕТОДИ ПОБУДОВИ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ІНФЛЯЦІЇ: КОРИГУВАННЯ ЗВІТНОСТІ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ

METHODS OF STRUCTURING ACCOUNTING POLICIES IN INFLATION CONDITIONS: REPORTING ADJU

Анотація. У статті обґрунтовано методологічні підходи до формування облікової політики, спрямованої на мінімізацію інфляційних ризиків у галузевому контексті економіки України в умовах економічної нестабільності, спричиненої воєнним станом, енергетичними кризами та збоями у світових ланцюгах поставок. Дослідження базується на вимогах МСБО 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляційної економіки», принципах ризик-орієнтованого управління, тенденціях цифровізації та викликах сучасного інфляційного середовища. У дослідженні розглядаються методи переоцінки активів та зобов'язань згідно з МСБО 29, включаючи класифікацію монетарних та немонетарних статей, алгоритми їх перерахунку з використанням індексу споживчих цін, що публікується Національним банком України, та визнання прибутків або збитків від чистої монетарної позиції. Описано вплив МСБО 29 на оцінку хеджованих статей, що призводить до неефективності хеджування через відмінності з оцінкою похідних фінансових інструментів згідно з МСФЗ 9.

Ключові слова: облікова політика, інфляційні ризики, IAS 29, IFRS 9, переоцінка активів, хеджування, ІСЦ НБУ, Value at Risk (VaR), цифрова трансформація, ERP-системи, прогнозування, секторальний розріз, МСБ, фінансова звітність, інфляція.

Summary. The article is devoted to the justification of methodological approaches to the formation of accounting policies aimed at minimizing inflationary risks in the sectoral context of the Ukrainian economy, in conditions of economic instability caused by martial law, the energy crisis and disruption of global supply chains. The study is based on the requirements of the international standard IAS 29 «Financial Reporting in Hyperinflationary Environments», the principles of risk-based management, digitalization trends and the challenges of the modern inflationary environment. The state of inflationary pressure in Ukraine for 2022–2024 is analyzed, which does not reach the hyperinflationary threshold, but requires the preventive application of IAS 29 for large enterprises with international operations and the adaptation of accounting policies for small and medium-sized businesses. The article examines the methods of revaluation of assets and liabilities in accordance with IAS 29, in particular the classification of monetary and non-monetary items, algorithms for their recalculation according to the NBU consumer price index and accounting for profit / loss from the net monetary position. Particular attention is paid to inflation risk hedging instruments under IFRS 9, including futures and forwards, taking into account restrictions for SMEs due to the complexity of documentation and transaction costs. The impact of IAS 29 on the valuation of basic hedging elements is described, which creates inefficiency due to the difference with the valuation of derivatives under IFRS 9. Approaches to forecasting based on official NBU indices are proposed for building budgeting scenarios (pessimistic, basic, optimistic), which contributes to the optimization of cash flows and cost. The Value at Risk (VaR) methodology is used to assess potential losses from inflationary fluctuations, taking into account industry specifics (trade, industry). Digital transformation through ERP systems (SAP, Oracle, BAS Accounting) and AI tools (Datarails) provides automation of recalculations and forecasting, increasing the accuracy and efficiency of management decisions.

Keywords: accounting policy, inflationary risks, IAS 29, IFRS 9, asset revaluation, hedging, NBU CPI, Value at Risk (VaR), digital transformation, ERP systems, forecasting, sectoral context, SMEs, financial reporting, inflation.

Постановка проблеми. Сучасна українська економіка функціонує в умовах глибокої макроекономічної нестабільності, спричиненої наслідками воєнного стану, енергетичною кризою та порушенням глобальних ланцюгів поставок. Одним із ключових викликів для системи фінансового обліку є висока інфляція, яка не лише дестабілізує господарську діяльність, але й підвищує ризик суттєвого спотворення фінансової звітності. З урахуванням історичного досвіду України, яка вже переживала гіперінфляцію у 1990-х рр., поточні інфляційні процеси набувають особливої ваги, адже піднімають питання наближення до порогових критеріїв гіперінфляційного середовища за міжнародним стандартом IAS 29.

Головна проблема полягає в тому, що традиційна історична модель обліку, яка не враховує інфляційний фактор, призводить до системних спотворень, а саме до недооцінки реальної вартості необоротних активів і запасів, що занижує фінансову міць підприємства; до завищення зобов'язань у разі їх інфляційного знецінення, що спотворює аналіз платоспроможності; до формування фіктивного фінансового результату, оскільки виручка відображається в поточних цінах, а собівартість – в історичних, що веде до сплати податків з неіснуючого прибутку.

Такі спотворення породжують каскад додаткових ризиків: порушення принципу діючого підприємства (*going concern*) через неможливість адекватно оцінити власний капітал, отримання негативних аудиторських висновків та втрату довіри іноземних інвесторів і контрагентів.

Існуючі наукові дослідження окремо розглядають інструменти монетарного регулювання, методи переоцінки активів або окремі випадки хеджування ризиків. Проте бракує комплексного методичного підходу до побудови цілісної облікової політики, яка б інтегрувала:

- механізми коригування звітності відповідно до принципів IAS 29,
- сучасні методи прогнозування на основі офіційних індексів,
- інструменти ризик-менеджменту (зокрема VaR),
- fintech-рішення для автоматизації цих процесів.

Саме ця прогалина – відсутність комплексного підходу до формування облікової політики як інструменту адаптації до інфляційного середовища – і визначає актуальність та необхідність даного дослідження, метою якого є розробка відповідного методичного інструментарію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика формування антикризової облікової політики в умовах високої інфляції набуває особливої актуальності у зв'язку з ризиком наближення української економіки до гіперінфляційних тенденцій, подібних до досвіду 1990-х років.

У сучасній літературі основна увага приділяється питанням адаптації облікових систем до вимог IAS 29, методам переоцінки активів та коригуванню фінансової звітності.

М. Лучко, М. Остап'юк [1] розглядають вплив інфляції на систему бухгалтерського обліку, визначаючи її як чинник спотворення звітності через недооцінку активів та завищення витрат. Автори пропонують методи переоцінки основних засобів (рахунок 14) та товарів із використанням індексів цін, а також застосовують системний підхід до коригування балансових статей. Н. Остап'юк [2] здійснює класифікацію методів обліку інфляції, розподіляючи їх на постійні (облік у стабільній валюті, умовні одиниці) та наступні (вибіркове чи суцільне коригування). Для умов гіперінфляції авторка рекомендує використання методу IAS 29, проте наголошує на проблемах його застосування внаслідок затримки у публікації офіційних індексів споживчих цін НБУ.

О. Ткаченко, О. Янко [3] аналізують облікову політику як інструмент гармонізації П (С) БО з вимогами IAS 29, приділяючи увагу методичним аспектам (оцінка за відновлювальною вартістю) та організаційно-технічним складовим (документообіг, застосування IT-Enterprise). Основну увагу зазначені дослідники приділяють управлінським аспектам формування облікової політики. О. Ботарев [4] досліджує проблеми стандартизації обліку у державному секторі, пропонуючи гармонізацію НП (С) БОДС з IAS 29, зокрема у частині переоцінки активів на основі індексів споживчих цін НБУ. Автор підкреслює значення автоматизації облікових процесів за допомогою систем ІС: Підприємство та МЕДОК.

Н. Бірджан [5] аналізує досвід Туреччини в умовах гіперінфляції, наголошуючи на труднощах оцінки монетарних статей згідно з IAS 29 та необхідності розкриття облікових методів відповідно до вимог ISA 701 та 706. Це дослідження є цілком актуальним для України з огляду на схожі макроекономічні передумови. Дж. Матта, Ель В. Хурі, Е. Шамун [6] досліджують аудит фінансової звітності у Лівані в умовах гіперінфляції відповідно до IAS 29, акцентуючи увагу на проблемах перерахунку звітності та вибору коректних індексів за умов слабкої інституційної підтримки. Автори пропонують посилення гармонізації з IAS 21. Касі-неллі, Д. Маркеше [7] аналізують застосування IAS 29 в Аргентині, де з 2018 р. інфляція перевищила 1443%. Основну увагу приділено труднощам перерахунку історичних даних та викликам у відображенні фінансових показників.

Узагальнюючи результати аналізу можна констатувати, що у наявних працях відсутній комплексний методичний підхід, що інтегрував би положення IAS 29, прогнозування на основі офіційних індексів НБУ, сучасні інструменти ризик-менеджменту (VaR) та локальні ERP-

системи (IT-Enterprise, BAS Бухгалтерія), необхідні для формування ефективної антикризової облікової політики в Україні.

Мета статті. Обґрунтувати методичні підходи до формування облікової політики, спрямованої на мінімізацію інфляційних ризиків у секторальному розрізі економіки України, з урахуванням вимог міжнародного стандарту IAS 29, принципів ризик-орієнтованого управління, тенденцій цифровізації та викликів сучасного інфляційного середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз літератури виявив прогалини у формуванні комплексної облікової політики для інфляційних умов, що актуалізує потребу в діагностиці інфляційного середовища та чіткому визначенні критеріїв застосування IAS 29.

Діагностика інфляційного середовища є ключовим етапом для визначення необхідності застосування IAS 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції». Згідно з IAS 29, гіперінфляція характеризується кумулятивною інфляцією, що перевищує 100% за три роки, а також такими ознаками економічного середовища: (а) населення віддає перевагу збереженню багатства в немонетарних активах або стабільній іноземній валюті, інвестуючи кошти в місцевій валюті для збереження купівельної спроможності; (б) населення оцінює грошові суми не в місцевій валюті, а в стабільній іноземній валюті; (в) прив'язка цін, відсоткових ставок і заробітної плати до цінового індексу; (г) швидке знецінення місцевої валюти та спотворення звітності через історичну вартість. Фінансова звітність, включно з консолідованою, має бути перерахована в одиниці функціональної валюти, чинної на кінець звітного періоду. Монетарні статті у звіті про фінансовий стан не перераховуються, тоді як немонетарні статті перераховуються на основі зміни загального індексу цін між датою придбання та звітною датою. Усі статті доходів і витрат у звіті про сукупний дохід перераховуються на основі зміни загального індексу цін між датою їх первинного обліку та звітною датою. Прибуток або збиток від чистої монетарної позиції включається до чистого доходу та розкривається окремо. В Україні, де економіка зазнає тиску через воєнний стан, енергетичну кризу та

порушення ланцюгів постачання, аналіз індексів споживчих цін (ІСЦ), курсу гривні до євро та монетарної політики НБУ є основою для оцінки ризиків гіперінфляції.

На основі даних Державної служби статистики України [8], ІСЦ в Україні за 2020–2024 роки відображають стійке зростання цін, що вказує на інфляційний тиск. Таблиця 1 узагальнює ключові показники ІСЦ, релевантні для діагностики економічного середовища.

Загальний ІСЦ зріс із 102,7% у 2020 р. до піку 120,2% у 2022 р. через воєнний шок, з подальшим зниженням до 112,9% у 2023 р. та 106,5% у 2024 р. Кумулятивна інфляція за 2022–2024 роки становить приблизно 47,5% (розраховано як $(1,202 \times 1,129 \times 1,065) - 1$), що не досягає порогу 100% для визнання гіперінфляції за IAS 29. Це підтверджується звітом IMF World Economic Outlook від жовтня 2024 р., на основі якого PwC зазначає, що Україна не входить до переліку гіперінфляційних економік станом на 31 грудня 2024 р. Найвищі темпи зростання ІСЦ спостерігаються в категоріях продуктів харчування (126,6% у 2022 р.) та житлово-комунальних послуг (123,2% у 2021 р., 116,4% у 2024 р.), що відображає вплив енергетичної кризи та порушення ланцюгів постачання.

Інфляційні перспективи України історично тісно пов'язані з динамікою курсу гривні, особливо до євро, враховуючи значну частку товарообігу з ЄС. На основі даних Національного банку України [9], офіційний курс гривні до євро зріс із 45,6085 UAH / EUR станом на 20.08.2024 до 48,1684 UAH / EUR станом на 21.08.2025, що вказує на знецінення гривні приблизно на 5,6% за рік. Ця тенденція відображає тиск на гривню через зовнішні економічні шоки, зокрема зростання імпорتنих цін на товари з ЄС (енергоносії, продукти), що прямо впливає на ІСЦ. Знецінення гривні до євро посилює інфляційні ризики та сприяє перевазі бізнесу до іноземних валют, що відповідає критерію IAS 29 про переважне використання стабільної іноземної валюти [10].

Динаміка облікової ставки, за даними Національного банку України, також відображає реакцію монетарної політики на інфляційні виклики. У 2022 р. ставка різко зросла до 25% (з 03.06.2022) у відповідь на воєнний шок і високий ІСЦ

Таблиця 1 – Динаміка ІСЦ в Україні за 2020–2024 роки, % до попереднього р.

Рік	Загальний ІСЦ	Продукти харчування та безалкогольні напої	Житло, вода, електроенергія, газ
2020	102.7	102.7	97.0
2021	109.4	110.8	123.2
2022	120.2	126.6	105.1
2023	112.9	114.7	110.0
2024	106.5	104.9	116.4

Джерело: складено на основі даних Державної служби статистики України [8]

(120,2%), залишалася високою до липня 2023 р. (22%), після чого поступово знижувалася до 13% (з 20.09.2024) і зросла до 15,5% (з 24.01.2025). Ці коливання свідчать про спроби НБУ стримувати інфляцію через жорстку монетарну політику, що впливає на вартість кредитів і валютну стабільність. Висока облікова ставка у 2022–2023 рр. корелювала з піком інфляції, тоді як її зниження у 2024 р. збіглося зі спадом ІСЦ до 106,5%, що підтверджує зв'язок між монетарною політикою, курсом гривні та інфляційними процесами. Це змушує підприємства використовувати локальні ERP-системи, як-от BAS Бухгалтерія чи МЕДОК, для управління валютними операціями та переоцінки активів.

Критерії IAS 29 для України частково виконуються: зростання ІСЦ, знецінення гривні до євро та висока облікова ставка сигналізують про інфляційний тиск. Використання іноземних валют у системах IT-Enterprise чи Дебет Плюс відображає прагнення бізнесу захистити купівельну спроможність, що є якісною ознакою гіперінфляційного середовища за IAS 29 [10]. Проте кумулятивна інфляція (47,5% за 2022–2024 роки) не досягає гіперінфляційного порогу, і Україна не класифікується як гіперінфляційна економіка станом на 31 грудня 2024 р. [11]. Це робить застосування IAS 29 превентивним заходом для великих підприємств із міжнародними операціями, які потребують гармонізації з МСФЗ. Для МСБ діагностика ІСЦ, курсових коливань та облікової ставки є основою для коригування облікової політики, зокрема переоцінки активів за індексами НБУ, щоб уникнути недооцінки активів і завищення зобов'язань.

Реалізація вимог IAS 29 вимагає чіткого розмежування статей на монетарні та немонетарні, а також застосування систематичних алгоритмів перерахунку для відображення поточної купівельної спроможності [12].

1. Класифікація статей. Монетарні статті (грошові кошти, дебіторська та кредиторська заборгованість, кредити) не підлягають переоцінці, оскільки їхня номінальна вартість уже виражена в грошових одиницях на звітну дату. Однак володіння монетарними статтями призводить до визнання прибутку або збитку від чистої монетарної позиції, який відображається у звіті про прибутки та збитки. Наприклад, надлишок грошових коштів (монетарний актив) призводить до збитку через їх знецінення в умовах інфляції. Немонетарні статті (основні засоби, нематеріальні активи, запаси, статутний капітал) підлягають перерахунку на основі зміни загального індексу цін (наприклад, ІСЦ НБУ) від дати їх придбання чи внесення до звітної дати. Статутний капітал перераховується за індексом на дату його внесення, а нерозподілений прибуток виводиться як балансуєча стаття в результаті перерахунку всіх інших статей балансу.

2. Алгоритм перерахунку немонетарних активів. Для перерахунку вартості немонетарних активів застосовується коефіцієнт, розрахований як відношення ІСЦ на звітну дату до ІСЦ на дату придбання чи виробництва активу.

Приклад для основних засобів (ОЗ): Придбання обладнання за 600 тис. грн у грудні 2021 р. (ІСЦ = 150). На звітну дату 31 грудня 2022 р. ІСЦ = 200. Коефіцієнт = $200 / 150 = 1,33$. Переоцінена вартість = $600 \times 1,33 = 800$ тис. грн.

Запаси: Перерахунок здійснюється аналогічно, з урахуванням дати їх придбання чи виробництва (або середнього індексу за період нагромадження, якщо дати різні). Дата придбання чи виробництва запасів визначає історичну базу для перерахунку, що особливо важливо для галузей із частими закупівлями (наприклад, торгівля). Наприклад, запаси вартістю 200 тис. грн, придбані у жовтні 2022 р. (ІСЦ = 180), на звітну дату (ІСЦ = 200) мають коефіцієнт $200 / 180 = 1,11$. Перерахована вартість = $200 \times 1,11 = 222$ тис. грн.

3. Визначення результату від монетарної позиції. Прибуток або збиток від чистої монетарної позиції виникає внаслідок впливу інфляції на монетарні статті. Чиста монетарна позиція розраховується як різниця між монетарними активами (грошові кошти, дебіторська заборгованість) та монетарними зобов'язаннями (кредиторська заборгованість, позики). Збиток виникає, якщо підприємство має чистий монетарний актив, оскільки інфляція знецінює ці активи. Прибуток виникає за наявності чистого монетарного зобов'язання, оскільки інфляція зменшує реальну вартість зобов'язань. Результат розраховується шляхом застосування зміни загального індексу цін до середньої величини чистої монетарної позиції за звітний період або до її значення на початок періоду для спрощення.

Приклад: Чиста монетарна позиція = 100 тис. грн. (грошові кошти перевищують зобов'язання). ІСЦ зріс із 180 до 200. Збиток = $100 \times (200 / 180 - 1) = 11,11$ тис. грн. Якщо ж чиста монетарна позиція становить – 100 тис. грн. (зобов'язання перевищують активи), прибуток складе 11,11 тис. грн через зменшення реальної вартості зобов'язань.

4. Вибір індексу. Базовим індексом для перерахунку в Україні є ІСЦ НБУ через його офіційний статус і доступність. Для галузей із високою залежністю від імпорту (наприклад, торгівля енергоносіями) доцільно розглядати альтернативні індекси, такі як індекс цін виробників (ІЦВ) або валютні індекси (наприклад, курс гривні до євро), якщо вони краще відображають економічну реальність підприємства. Наприклад, для торгівлі енергоносіями ІЦВ може краще відображати зростання цін на імпортні ресурси. Вибір індексу має бути обґрунтованим в обліковій політиці.

Ці алгоритми забезпечують системний підхід до переоцінки, враховуючи вимоги IAS 29, і дозволяють підприємствам адаптувати звітність до інфляційних умов, мінімізуючи спотворення фінансових показників. Для автоматизації розрахунків рекомендується використання ERP-систем (наприклад, BAS Бухгалтерія), які дозволяють налаштувати автоматичне застосування ІСЦ НБУ до немонетарних статей, зменшуючи трудомісткість і ризик помилок.

Хеджування є одним із ключових інструментів управління фінансовими ризиками, що дозволяє мінімізувати вплив коливань валютних курсів, процентних ставок та цін на сировину. Відповідно до IFRS 9 «Фінансові інструменти» [13], хеджування розглядається як стратегія управління ризиками, що потребує формалізованої документації та тестування ефективності. У контексті гіперінфляції, регламентованої IAS 29, процедура ускладнюється, оскільки базові елементи (активи чи зобов'язання) підлягають коригуванню на ІСЦ, тоді як похідні інструменти оцінюються за IFRS 9 без інфляційного коригування].

Відповідно до IFRS 9, виділяють три основні види хеджування: 1) хеджування справедливої вартості (*fair value hedge*); 2) хеджування грошових потоків (*cash flow hedge*); 3) хеджування інвестицій в іноземну діяльність (*net investment hedge*).

У контексті гіперінфляції найбільш критичними є перші два, оскільки вони безпосередньо пов'язані з відображенням фінансового результату та іншого сукупного доходу (OCI). При первісному визнанні деривативів їхня справедлива вартість, як правило, дорівнює нулю [13]. Якщо за контрактом вноситься забезпечення (депозит під маржу), воно обліковується як фінансовий актив (наприклад, рахунок 135 «Інші фінансові інвестиції») [14]. Подальша зміна справедливої вартості інструменту відображається на рахунках класу 3 («Розрахунки за фінансовими зобов'язаннями») або у складі фінансових активів.

Хеджування в умовах високої інфляції, регульоване IFRS 9, потребує врахування особливостей оцінки ефективності інструментів хеджування в контексті IAS 29. Зміна справедливої вартості похідних інструментів (ф'ючерсів, форвардів) визначається виключно за IFRS 9, виходячи з майбутніх грошових потоків, дисконтованих за поточною ставкою, без прямого застосування інфляційного коригування до самого деривативу [15]. Натомість IAS 29 застосовується до базового елемента (зобов'язання чи активу), який перераховується за ІСЦ НБУ на дату виникнення або звітну дату. Неефективність хеджування виникає через те, що деривативи оцінюються за IFRS 9 на основі номінальних грошових потоків, тоді як базовий елемент коригується за ІСЦ за IAS 29, що створює розбіжність.

Для хеджування грошових потоків (наприклад, майбутньої закупівлі сировини через 6 місяців) прогнозована вартість базового активу коригується в одиницях поточної купівельної спроможності на звітну дату за ІСЦ НБУ для оцінки ефективності хеджування [16]. Наприклад, якщо підприємство укладає ф'ючерсний контракт на закупівлю пального вартістю 1 млн грн, а прогнозоване зростання ІСЦ за 6 місяців становить 10%, скоригована вартість операції для методу очікуваних грошових потоків складе 1.1 млн грн. Ефективність хеджування оцінюється шляхом порівняння змін справедливої вартості ф'ючерсу з цією скоригованою вартістю.

Для хеджування справедливої вартості (наприклад, фіксація вартості боргу в іноземній валюті за допомогою форварду) балансова вартість базового зобов'язання коригується за ІСЦ відповідно до IAS 29, тоді як справедлива вартість форварду оцінюється за IFRS 9 без інфляційного коригування. Різниця між цими змінами визнається як неефективна частина хеджування у P&L [15]. В Україні застосування таких інструментів ускладнене для МСБ через обмежену доступність похідних інструментів, високі транзакційні витрати та вимоги до документації. Приклади бухгалтерських проведення для обліку хеджування в умовах інфляції наведено в Таблиці 2.

У реальній практиці ідеальна компенсація (наприклад, +50 000 та – 50 000) трапляється рідко. Як правило, виникає неефективна частина хеджу, яка визнається у складі фінансового результату. Застосування хеджування в Україні обмежене доступністю фінансових інструментів, складністю їх обліку та високими вимогами до документації й тестування ефективності. Для малого та середнього бізнесу ці вимоги часто є бар'єром. Тому хеджування залишається інструментом переважно великих корпорацій та фінансових установ [15].

Застосування методології оцінки ринкового ризику Value at Risk (VaR) для кількісної оцінки потенційних фінансових втрат від інфляційних коливань дозволяє формувати адекватні резерви, що відповідають специфіці діяльності підприємства. Наприклад, розрахунок VaR може показати, що з імовірністю 95% максимальні щомісячні втрати від знецінення запасів у разі скачка інфляції до 20% складуть 2 млн грн, що визначає мінімальний обсяг необхідного резерву [17]. Для галузей із високими запасами (наприклад, торгівля) VaR допомагає оцінити ризики знецінення товарів, тоді як для промислових підприємств з довгостроковими інвестиціями цей підхід дозволяє прогнозувати втрати від зростання вартості капітальних витрат.

Цифрова трансформація облікової політики, зокрема автоматизація розрахунків та викорис-

Таблиця 2 – Бухгалтерські проводки для обліку хеджування в умовах інфляції

Операція	Опис	Дебет	Кредит	Сума, тис. грн.	Примітка
Ф'ючерсний контракт на пальне (хеджування грошових потоків)					
1. Внесення початкової маржі	Внесення маржі для ф'ючерсу	135 «Інші фінансові інвестиції»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	50	Початковий депозит
2. Переоцінка ф'ючерсу	Зростання справедливої вартості ф'ючерсу	Похідні фінансові інструменти (актив)	Інший сукупний дохід (резерв переоцінки)	20	Ефективна частина хеджу в OCI за IFRS 9
3. Закриття позиції	Отримання виплат за ф'ючерсом	311 «Поточні рахунки»	Похідні фінансові інструменти (актив)	20	Списання активу
	Повернення маржі	311 «Поточні рахунки»	135 «Інші фінансові інвестиції»	50	Повернення депозиту
Хеджування справедливої вартості за допомогою форварду					
1. Первісне визнання	Справедлива вартість форварду = 0	–	–	0	Проводка відсутня
2. Переоцінка форварду	Зростання справедливої вартості форварду	Похідні фінансові інструменти (актив)	Доходи / витрати від переоцінки (P&L)	30	Зміна визначається за IFRS 9 без IAS 29
3. Переоцінка хеджованого зобов'язання	Коригування балансової вартості кредиту за ІСЦ	952 «Витрати від фінансових операцій»	Кредит / позика	28	Коригування за IAS 29, витрата в P&L
4. Визнання неефективності	Різниця між зміною вартості форварду (30) та зобов'язання (28)	Доходи / витрати від переоцінки (P&L)	Похідні фінансові інструменти (актив)	2	Неефективна частина хеджу в P&L

Примітки до таблиці:

- Усі суми умовні для ілюстрації. У реальних умовах суми базового елемента коригуються за ІСЦ відповідно до IAS 29 [10, 12].
- Зміна справедливої вартості деривативів оцінюється за IFRS 9 без інфляційного коригування, тоді як базовий елемент (зобов'язання) коригується за IAS 29, що може створювати неефективність хеджу [13, 15].
- Для хеджування грошових потоків ефективна частина змін вартості ф'ючерсу відображається в іншому сукупному доході (OCI), а неефективна – у P&L [13].
- Застосування хеджування в Україні обмежене для МСБ через складність документації та доступність інструментів [15].

Джерело: складено автором на основі [10–13; 15]

тання фінансових технологій (fintech), сприяє підвищенню точності та оперативності фінансового аналізу. Сучасні ERP-системи, такі як SAP, Oracle чи локальні BAS Бухгалтерія, забезпечують автоматичний перерахунок статей звітності за індексами, що відповідають вимогам IAS 29 [12]. Використання AI-інструментів, таких як алгоритми машинного навчання для прогнозування дефіциту ліквідності або нейронні мережі для аналізу впливу макропоказників на собівартість, дозволяє значно покращити якість прогнозів та зменшити трудомісткість розрахунків у умовах постійних змін індексів [18]. Наприклад, платформи типу Datarails дають змогу автоматизувати аналіз великих масивів даних, виявляючи приховані інфляційні ризики та оптимізуючи бюджетування [18].

Таким чином, інтеграція превентивного прогнозування на основі даних НБУ, кількісної оцінки ризиків за методологією VaR та цифрових інструментів у управлінський облік не лише підвищує

ефективність фінансового управління, але й стає необхідною умовою для забезпечення стійкості та відновлення бізнесу в умовах економічної невідповідності.

Висновки. У контексті інфляційної турбулентності в Україні, зумовленої воєнним станом, енергетичною кризою та порушенням глобальних ланцюгів поставок, облікова політика набуває стратегічного значення як інструмент адаптації до макроекономічної нестабільності. Запропонований комплексний підхід до її формування дозволяє здійснити: 1) переоцінку активів і зобов'язань відповідно до IAS 29, що забезпечує відображення реальної купівельної спроможності та мінімізує спотворення фінансової звітності через недооцінку активів і завищення зобов'язань; 2) хеджування інфляційних ризиків за допомогою фінансових інструментів (ф'ючерси, форварди), що дозволяє нейтралізувати втрати від коливань цін і валютних курсів, хоча для МСБ залишається обмеженим

через складність та витрати; 3) коригування фінансової звітності на основі ІСЦ НБУ, що забезпечує прозорість і відповідність міжнародним стандартам, зокрема для підприємств із міжнародними операціями; 4) прогнозування на основі офіційних індексів НБУ, яке формує сценарії для бюджетування грошових потоків і собівартості, підвищуючи адаптивність до інфляційних шоків; 5) формування резервів за методологією VaR, що дозволяє кількісно оцінити потенційні втрати та адаптувати резерви до галузевих особливостей, зокрема для торгівлі та промисловості; 6) цифрову трансформацію через інтеграцію ERP-систем (SAP, Oracle,

BAS Бухгалтерія) та AI-інструментів (Datarails), що автоматизують перерахунок звітності та прогнозування, підвищуючи оперативність і точність управлінських рішень.

Цей підхід забезпечує виживання підприємств у період нестабільності та створює передумови для їхнього зростання через адаптивність, прозорість і технологічну оптимізацію. Перспективи подальших досліджень пов'язані з поглибленням інтеграції AI для прогнозування складних інфляційних сценаріїв та розробкою спрощених fintech-рішень для МСБ, що сприятиме їхній стійкості в умовах економічної невизначеності.

Список використаних джерел:

1. Лучко М., Остап'юк М. Бухгалтерський облік в умовах інфляції. Тернопіль: Економічна думка, 1994. 156 с. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/15575> (дата звернення: 20.08.2025).
2. Остап'юк Н. А. Інфляція в бухгалтерському обліку: проблеми методичного забезпечення. *Міжнародний збірник наукових праць*. 2016. Вип. 3(15). С. 208–210. URL: <https://pbo.ztu.edu.ua/article/view/66263/61812> (дата звернення: 20.08.2025).
3. Ткаченко О. С., Янко О. Є. Сутність облікової політики підприємства за умови гармонізації системи бухгалтерського обліку та звітності. *Економіка та суспільство*. 2023. № 57. С. 395–396. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-134>
4. Ботарев О. В. Стандартизація обліку в державному секторі економіки в умовах глобалізації економіки. Тернопіль: Західноукраїнський національний університет, 2024. 102 с. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/54378/1/%D0%91%D0%BE%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%9E.%D0%92.pdf> (дата звернення: 20.08.2025).
5. Bircan N. G. The effects of hyperinflation on financial reporting and audit practices: Evidence from Türkiye. *Journal of Research in Business*. 2025. Vol. 10. Iss. 1. P. 166–194. DOI: <https://doi.org/10.54452/jrb.1586465>
6. Matta J., El V. Khoury, Chamoun E. Auditor insights on hyperinflation and audit practices in Lebanon under IAS 29: a qualitative approach. *Journal of Accounting in Emerging Economies*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.1108/JAEE-07-2024-0322>
7. Casinelli H. P., Marchese D. M. Reflections from applying IAS 29 'Financial Reporting in Hyperinflationary Economies' in Argentina. Buenos Aires: FACPCE, 2023. 16 p. URL: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/meetings/2023/october/eeg/5-hyperinflation-in-argentina-facpce-october-2023-eeg.pdf> (last accessed: 25.11.2025).
8. Індеси споживчих цін на товари та послуги у 2002–2024 рр. Київ: Державна служба статистики України, 2025. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/ct/isc_rik/isc2002-2020rik_pr.xls (дата звернення: 20.08.2025).
9. Офіційний курс гривні щодо іноземних валют. Київ: Національний банк України, 2025. URL: <https://bank.gov.ua/en/markets/exchangerate-chart> (дата звернення: 20.08.2025).
10. IAS 29 Financial Reporting in Hyperinflationary Economies. London: International Financial Reporting Standards, 2025. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-29-financial-reporting-in-hyperinflationary-economies/> (дата звернення: 25.11.2025).
11. Baur D. Hyperinflationary economies as at 31 December 2024. Zurich: PwC Switzerland, 2025. URL: <https://www.pwc.ch/en/insights/accounting/hyper-inflationary-economies-at-31-december-2024.html> (дата звернення: 25.11.2025).
12. KPMG Accountants N. V. Reporting for hyperinflationary economies. Amsterdam: KPMG International, 2023. 14 p. URL: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/nl/pdf/2023/services/reporting-hyperinflation-publication.pdf> (дата звернення: 25.11.2025).
13. IFRS 9 Financial Instruments. London: IFRS Foundation, 2022. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-9-financial-instruments/> (дата звернення: 25.11.2025).
14. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Мінфіну України від 30.11.1999 № 291 (зі змінами і доповненнями). Київ: Міністерство фінансів України, 1999. URL: <https://www.buhoblik.org.ua/uchet/organizacziya-buxgalterskogo-ucheta/388-plan-raxunkiv.html> (дата звернення: 20.08.2025).
15. KPMG. Insights into IFRS: An overview. 19th ed. London: KPMG International, 2022. URL: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/be/pdf/IFRS-Insights-into-IFRS-modified-brochure.pdf> (дата звернення: 25.11.2025).
16. Ernst & Young. International GAAP 2023. London: Wiley, 2023. URL: https://www.ey.com/en_gl/technical/ifrs-technical-resources/international-gaap-2022-the-global-perspective-on-ifrs (дата звернення: 25.11.2025).
17. Value at Risk (VaR). *Bankpedia* : website. URL: https://www.bankpedia.org/index_voice.php?c_id=23634-value-at-risk-var&i_alias=v&i_id=132&lingua=en (дата звернення: 25.11.2025).

18. AI FP&A tools for 2025: Top 10. Datarails : website. 2025. URL: <https://www.datarails.com/best-ai-based-fpa-tools/> (дата звернення: 25.11.2025).

References:

1. Luchko, M., & Ostapiuk, M. (1994). Bukhhalterskyi oblik v umovakh inflatsii [Accounting in conditions of inflation]. Ternopil: Ekonomichna dumka. 156 p. Available at: <http://dspace.tne.u.edu.ua/handle/316497/15575> (In Ukrainian).
2. Ostapiuk, N. A. (2016). Inflatsiia v bukhalterskomu obliku: problemy metodychnoho zabezpechennia [Inflation in accounting: problems of methodological support]. *Mizhnarodnyi zbirnyk naukovykh prats – International Collection of Scientific Papers*, no 3(15), pp. 208–210. Available at: <https://pbo.ztu.edu.ua/article/view/66263/61812> (In Ukrainian)
3. Tkachenko, O. S., & Yanko, O. Ye. (2023). Sutnist oblikovoi polityky pidpriemstva za umovy harmonizatsii systemy bukhalterskoho obliku ta zvitnosti [The essence of enterprise accounting policy under the condition of harmonization of the accounting and reporting system]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, no 57, pp. 395–396. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-134> (In Ukrainian)
4. Botarev, O. V. (2024). Standartyzatsiia obliku v derzhavnomu sektori ekonomiky v umovakh hlobalizatsii ekonomiky [Standardization of accounting in the public sector of the economy under the conditions of globalization]. Ternopil: Zakhidnoukrainskyi natsionalnyi universytet. 102 p. Available at: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/54378/1/%D0%91%D0%BE%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%B2%20%D0%9E.%D0%92.pdf> (In Ukrainian)
5. Bircan, N. G. (2025). The effects of hyperinflation on financial reporting and audit practices: Evidence from Türkiye. *Journal of Research in Business*, no 10(1), pp. 166–194. DOI: <https://doi.org/10.54452/jrb.1586465>
6. Matta, J., El Khoury, V., & Chamoun, E. (2025). Auditor insights on hyperinflation and audit practices in Lebanon under IAS 29: A qualitative approach. *Journal of Accounting in Emerging Economies*. DOI: <https://doi.org/10.1108/JAEE-07-2024-0322>
7. Casinelli, H. P., & Marchese, D. M. (2023). Reflections from applying IAS 29 ‘Financial Reporting in Hyperinflationary Economies’ in Argentina. Buenos Aires: FACPCE. 16 p. Available at: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/meetings/2023/october/eeg/5-hyperinflation-in-argentina-facpce-october-2023-eeg.pdf>
8. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. (2025). Indeksy spozhyvchykh tsin na tovary ta posluhy u 2002–2024 rr. [Consumer price indices for goods and services in 2002–2024]. Kyiv. Available at: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/ct/isc_rik/isc2002-2020rik_pr.xls (In Ukrainian)
9. Natsionalnyi bank Ukrainy. (2025). Ofitsiyni kurs hryvni shchodo inozemnykh valiut [Official hryvnia exchange rate against foreign currencies]. Kyiv. Available at: <https://bank.gov.ua/en/markets/exchangerate-chart> (In Ukrainian)
10. International Financial Reporting Standards. (2025). IAS 29 Financial Reporting in Hyperinflationary Economies. London. Available at: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-29-financial-reporting-in-hyperinflationary-economies/>
11. Baur, D. (2025). Hyperinflationary economies as at 31 December 2024. Zurich: PwC Switzerland. Available at: <https://www.pwc.ch/en/insights/accounting/hyper-inflationary-economies-at-31-december-2024.html>
12. KPMG Accountants N. V. (2023). Reporting for hyperinflationary economies. Amsterdam: KPMG International. 14 p. Available at: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/nl/pdf/2023/services/reporting-hyperinflation-publication.pdf>
13. IFRS Foundation. (2022). IFRS 9 Financial Instruments. London. Available at: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-9-financial-instruments/>
14. Ministerstvo finansiv Ukrainy. (1999). Plan rakhunkiv bukhalterskoho obliku aktyviv, kapitalu, zoboviazan i hospodarskykh operatsii pidpriemstv i orhanizatsii [Chart of accounts of accounting of assets, capital, liabilities and business operations of enterprises and organizations] (Order No. 291). Kyiv. Available at: <https://www.buhoblik.org.ua/uchet/organizacziya-buxgalterskogo-ucheta/388-plan-raxunkiv.html> (In Ukrainian)
15. KPMG. (2022). Insights into IFRS: An overview (19th ed.). London: KPMG International. Available at: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/be/pdf/IFRS-Insights-into-IFRS-modified-brochure.pdf>
16. Ernst & Young. (2023). International GAAP 2023. London: Wiley. Available at: https://www.ey.com/en_gl/technical/ifrs-technical-resources/international-gaap-2022-the-global-perspective-on-ifrs
17. Bankpedia. (n.d.). Value at Risk (VaR). Available at: https://www.bankpedia.org/index_voice.php?c_id=23634-value-at-risk-var&i_alias=v&i_id=132&lingua=en
18. Datarails. (2025). AI FP&A tools for 2025: Top 10. Available at: <https://www.datarails.com/best-ai-based-fpa-tools/>

Стаття надійшла до редакції 26.11.2025